

vierden in alder tijt mijns leuens in ghehorsamheit. sonder eygenschap. ende in reynicheit. ende oec onder den slote nader seluer regule ordinancien.

Herkomst: Het gedeelte f. 185-238, met o.a. de regel van Innocentius IV, het testament van Clara, de zegen van Clara (Latijn) en de professieformule (Middelnederlands) is allicht geschreven in (of was althans bestemd voor) een Clarissenklooster. Daar de professieformule aan de regel van Innocentius IV refereert, kan het niet om Rijke Claren (Urbanisten) gaan, want die volgen de regel van Urbanus IV. Dat er op f. 54v van het convoluut een houtsnede is geplakt, "Gheprent te brucel ten grauwen susteren gheheeten bedlehem", attendeert erop dat f. 185-238 uit Bethlehem kan stammen: de grauwezusters van Bethlehem gingen in 1503 over naar de Clarissenorde (Arme Claren).⁷⁵⁾ Zeker is deze herkomst natuurlijk niet.

Geschiedenis: De KB kocht het handschrift in 1894 van de antiquaar Van Trigt te Brussel.

Literatuur: VAN DEN GHEYN 1901-1948, 3, p. 267-268, nr. 2052; VERHEYDEN 1943, p. 86; BOCCALI 1989, p. 277; *Bruxelles et le livre* 2000, p. 147, nr. 248 (met oudere literatuur over de houtsnede).

II 2318 Godfried van Wevel, *Vanden twaelf dogheden; Tondalus visioen*

Convoluut (twee gedeelten); 1 + 85 + 1 bl. Eerste gedeelte (f. 1-48): papier en perkament; 48 bl.; 21,5x14,5 cm.; 1 kol.; één hand, littera hybrida;⁷⁶⁾ midden of tweede helft 15de eeuw. Tweede gedeelte (f. 49-85): papier; 37 bl.; 21,5x14,5 cm.; 1 kol.; één hand, littera cursiva; midden of tweede helft 15de eeuw.

Inhoud⁷⁷⁾

F. 1r-48v: [Godfried van Wevel (pseudo-Jan van Ruusbroec), *Vanden twaelf dogheden*]. Inc. WAnt wy dan van doechden scriuen willen soe ist recht dat wy an die doecht begynnen daer xpc vnse getrouwe vrient aen begaen. ende leggende te een fundament.

Ed. (naar een ander handschrift): VAN MIERLO 1932, p. 227-308. Lit.: LÜCKER 1950, p. 167, nr. 4; LIEVENS 1960c, p. 234; *NBW* 1, k. 850; *Jan van Ruusbroec* 1981, p. 228-229.

⁷⁵⁾ ROGGEN 1995, p. 195 e.v.

⁷⁶⁾ Het schrift is echter niet overal vrij van lussende schachten.

⁷⁷⁾ Op de versozijde van het middeleeuwse schutblad voorin de codex schreven twee handen resp. "Liber de xij virtutibus. / In duytsche een boeck van xij dogheden / Een seer nutte boeck" en "Item van Tondeles selen gesichte" (eind 15de en begin 16de eeuw?). Achter "virtutibus." schreef een veel jongere hand "D[omini] Ioannis Ruisbroich".

Op de versozijde van het schutblad achterin de codex staat een laatmiddeleeuws krabbeltje: "Item dat wy also gelaesten(?) moestenn(?) syn syn gelych als dye lieuehilgen syn gewest dat sy doir woir syn geg[.....] myt groiser liefde h(..) in".

F. 49r-85r: [*Tondalus visioen* (= *Visio Tnugdali*)]:

f. 49r-49v: Proloog (*Hie begijnt die vurspraeke op Tondalus visioen van Irlant etcetera*). Inc. SAncte pauwels die Apostell seget tot Thimoteum sijnen lunger In den lesten daghen soelen ankommen vreselike tijde Ind dey menschen soelen wesen hem seluen mijnende.

f. 49v-85r: De tekst (*Hier begint Tondalus visione eens Ridders van Irlant end hoe Irlant van vruchten bijnnen is*). Inc. Irlant is een eylant Int achterste van der wester see End staende end gaende van zuden noert wart End is vruchtbar van staenden wateren.

Ed.: VERDEYEN-ENDEPOLS 1914-1917, 2, p. 2-176 ('Br'). Lit.: VERDEYEN-ENDEPOLS 1914-1917, 2, p. VII-XXIV, XXVII-IL, LX-LXII; DE VOOYS 1935, p. 16-17; VAN LOEY 1947, p. 144; HALLEUX 1948; *Jan van Ruusbroec* 1981, p. 228; PALMER 1982, p. 97-103.

Herkomst: Op de rectozijde van het middeleeuwse schutblad voorin het convoluut leest men "Dyt boch gehort tzo dem [.....]" (er is een regel weggeknipt) en "Vur der brueder Refenter zo den [.....] in(?) Collen .1551." (er zijn enkele woorden weggekrabd die ook met UV-licht slecht leesbaar zijn; de eerste letters luiden misschien "Carth"). In de bovenmarge van f. 1r staat een breedarmig kruisje plus het getal ".liij.". Op basis van dat kruisje wordt het convoluut in de literatuur soms aan de Keulse Kruisheren toegewezen ('kruisherenkruis'), maar Marks (1974, p. 25) heeft overtuigend aangetoond dat "Vur der brueder ..." het eigendomsmerk is van de Kartuizers te Keulen (St. Barbara). Vgl. de notities in andere handschriften van de lekebroeders van St. Barbara: "Vur der Brüder refenter yn der Carthusen cloister bynnen Collen" (MARKS, p. 25) en "Vur der brueder refenter im carthuysen closter in Collen" (p. 381). Het kruisje plus ".liij." is een bibliotheeksignatuur (MARKS, p. 26).

Uit het eigendomsmerk blijkt dat het handschrift in St. Barbara bestemd was voor tafellezing.

In 1551 was het convoluut eigendom van St. Barbara, maar waar de twee gedeelten vervaardigd zijn, is niet bekend. De taal van het eerste gedeelte is Middelnederlands, maar het tweede gedeelte is sterk Oostelijk gekleurd en wellicht aan gene zijde van de taalgrens geschreven.⁷⁸⁾

Geschiedenis: Het handschrift heeft toebehoord aan de Frankfurtse medicus Georg Kloss (1787-1854), die het in 1835 te Londen liet veilen. In 1836 werd het door Sir Thomas Phillipps (1792-1872) gekocht van de Londense antiquaar Thomas Thorpe.⁷⁹⁾ De codex kreeg in Phillipps' collectie de signatuur 9316.

⁷⁸⁾ Er ligt waarschijnlijk wel een Middelnederlandse vertaling aan ten grondslag. Zie naast de bij f. 49r-85r genoemde literatuur ook nog *Verfasserlexikon* 9, k. 1145 ('Übersetzung E').

⁷⁹⁾ Vgl. MUNBY 1954, p. 164, en MUNBY 1968, p. 137-163. Er moet een verkoopcatalogus van Thorpe bestaan (uit 1836) waarin dit handschrift nr. 681 is (OPPITZ 1997, p. 30), maar die catalogus hebben we niet te pakken kunnen krijgen. Het nummer 681 vindt men terug voorin het hand-

De KB kocht het handschrift in 1899 op de veiling van een deel van Phillipps' verzameling.

Literatuur: Cat.-G. Kloss, Londen, Sotheby, 7-5-1835, p. 341, nr. 4655; PRIEBSCH 1896, p. 101-102, nr. 105; cat.-Th. Phillipps, Londen, Sotheby, 5-6-1899, p. 122, nr. 1140; VAN DEN GHEYN 1901-1948, 3, p. 444, nr. 2374; VERDEYEN-ENDEPOLS 1914-1917, 1, p. 136-138; LÖFFLER 1923, p. 69, nr. 91; *Bibliotheca manuscripta O.S.C.* 1951, I, p. 53; DESCHAMPS 1961, p. 265; MUNBY 1968, p. 147, nr. 9316; MARKS 1974, p. 25, 26, 222-223; *Jan van Ruusbroec* 1981, p. 228-229, nr. 95; PALMER 1982, p. 328-330; KRÄMER 1989, p. 426; HENRY 1993, p. 205; OPPITZ 1997, p. 30.

II 2334 Leven van de H. Catharina; Aegidius van Assisi, *Dicta aurea*; *Speculum peccatoris*; andere teksten

Perkament; 2 + 183⁸⁰⁾ bl.; 17,5x12,5 cm.; 1 kol.; één hand, littera textualis; begin 15de eeuw. Op f. 133v is een papieren blaadje geplakt uit de 16de eeuw.

Inhoud

F. 2r-133r: Leven van de H. Catharina van Siëna [= *Legenda maior*, van Raymondus van Capua].⁸¹⁾ Het begin ontbreekt (er mist één blad).

Lit.: AXTERS 1931, p. 55-64; AXTERS 1932, p. 152-153; AXTERS 1970, p. 178-179; POPPENBORG 1999, p. 64-68.

F. 133v (opgeplakt, 16de-eeuws): *Een deuoet puntgen*. Inc. O mensche leert leuen in drie manieren / In v seluen scarpelick / Voor godt oethmoedelick / Voor den menschen exempelick.

F. 134r-163r: *Hier beghinnen sommige gulden woorde ende seer stichtich die egidius die minrebroeder Sinte franciscus gheselle ghesproken heeft* [= Aegidius van Assisi, *Dicta aurea*]. Inc. Die ghenade gods ende die duechden sijn recht als een ledder ende een wech inden hemel mede te climmen. ende die quaetheyden ende die sonden sijn recht als een wecht ende een ledder mede neder te climmen totter hellen.

Ed. (naar een ander handschrift): SCHOUTENS 1904b, p. 5-24. Lit.: DE VREESE 1900-1902, p. 438, n. 2; KRUITWAGEN 1905, p. 185; PALMER 1982, p. 337.

F. 163v-168v: *Hoe dat die goede werken die leringhe sculdichte*. Inc. Die apostel seit die letter doot mer die gheest maect leuendich Die sin uander letter doot. die alleen die alleen die woerden begheren te weten op datmense wyser

---

schrift.

⁸⁰⁾ Modern gefolieerd 2-183, [184].

⁸¹⁾ Vgl. f. 132v: "MEen sel mercken dat dit ghetoghen is ende uercortet wtter legende der heyligher maghet katherinen uan senis welke legende ghemaect heeft een eersamich broeder ghehieten raymundus een leerre inder godheit Ende een generael meyster uander predicaren ordine (...)".